

N:o 15.

Ank. till Riksd. kansli den 5 april 1897, kl. 2 e. m.

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, öfver väckt motion angående utskänkning af vin och maltdrycker vid statens järnvägsstationer.

I motion n:o 160 har herr *A. Hedin* anført följande.

»Såsom den s. k. kommunala sjelfstyrelsens *regel* angifva kommunalförfattningarna, att landt- och stadskommuner ega att sjelfva, efter hvad dessa förordningar närmare bestämma, vårda sina gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter.

Visserligen äro kommunens beslut i många fall underkastade Kongl. Maj:ts eller Konungens befallningshafvandes pröfning, och visserligen har kommunallagstiftningen utvidgat den *administrativa rättskipningens* farliga anomali genom stadgandet, att besvär öfver kommunalbeslut ej gå till domstol, utan afgöras i förvaltningsväg. Men detta har ej hindrat, att kommunernas magt i »hushållningsangelägenheter» — om dermed afses tung beskattning, hastigt växande utgiftsbudgeter och stor skuldsättning — blifvit ganska vidsträckt. Då kommunernas utgifter år 1894 uppgingo till 71 millioner kronor och deras skulder vid nämnda års slut till 191 ½ millioner, så lär man ej kunna påstå, att ej de administrativa myndigheter, de der pröfvat hithörande kommunalbeslut, som vare sig i underställnings- eller besvärsväg kommit under deras handläggning, i det hela med välbehag ansett detta slags utveckling af kommunernas sjelfstyrelse i »hushållningsangelägenheter».

Den ofvannämnda regeln har emellertid ett genom sin obestämda affattning vidsträckt *undantag*, så lydande: »såvidt icke, enligt gällande författningar, det tillkommer offentlig myndighet att dem (d. v. s. kommunens »gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter») handhafva».

Gällande författningar — dermed menas ej blott af Kongl. Maj:t och Riksdagen samfäldt stiftade, utan ock i administrativ väg, vare sig utan eller med Riksdagens konsultativa »hörande», utfärdade förordningar.

Och i tillämpningen af *undantaget* hafva lagstiftaren och den administrative lagskiparen icke på långt när visat kommunerna det vidsträckta förtroende, som kommit dem till del i fråga om beskattning, utgifter och skuldsättning.

Undantaget har kämbart drabbat kommunerna i fråga om »ordningsangelägenheter», medan regeln varit mycket gynsam för en vidsträckt magtutöfning i »hushållningsangelägenheter», äfven sådana af båda slagen, i hvilka det med skäl kunde tyckas, att kontrollen vore mera nödig i de senare, sjelfbestämmelserätten mera önskvärd i de förre.

Sålunda kunna minuthandel med och utskänkning af spirituosa samt ölkrögeri — hvarmed jag menar utskänkning af öl enligt förordningens § 3 — af Konungens befallningshafvande påtvingas stadskommun mot stadsfullmäktiges eller allmän rådstufvas vilja, och ölkrögeri kan påtvingas landtkommun mot kommunalstämmas vilja.

Konungens befallningshafvandes magt gent emot kommunerna är, enligt förordningen af 24 oktober 1885 (med ändringar af 10 juli 1891 och 2 juni 1893) mycket betydlig. Huruvida utöfningen af denna magt oftare gifvit giltig anledning till väsentligare anmärkningar, är för mig obekant. Men deremot är det ostridigt, att i författningen förekommande undantagsbestämmelser, som i förhållande till *andra* myndigheter inskränka den befogenhet, Konungens befallningshafvande eger i förhållande till kommunalmyndigheterna, gifvit anledning till mycket allmänna och på starka faktiska skäl stödda klagomål öfver svåra missbruk. Här må dock strax anmärkas, att, enligt min uppfattning, felet icke ligger alldeles uteslutande i de antydda undantagsbestämmelserna, utan också till någon del i en alldeles origtig uppfattning af dem och en deraf orsakad underlåtenhet att beifra missbruken.

De undantagsbestämmelser, jag åsyftar, äro följande:

a) I vin- och ölförordningens 9 § säges, att tillstånd till utskänkning af vin och maldrycker »må, hvad angår läger och annat vapenöfningmöte, endast meddelas på framställning af vederbörande militär-

chef». Formelt måste ju detta sägas icke inskränka Konungens befällningshafvandes rätt att lemna eller vägra tillstånd. Men i realiteten torde saken ställa sig något annorlunda, derest den särdeles illa redigerade författningens mening är att i slika fall utesluta vederbörande kommunalmyndigheters rätt att i ämnet sig yttra, då således Konungens befällningshafvande icke har något annat officiellt uttalande att stödja sig på än vederbörande militärchefs »framställning» (d. v. s. tillstyrkan).

b) I förordningens § 22 mom. 2 heter det: »Förordningen skall icke gälla för Stockholm — — — — —. Likaledes skall styrelsen för statens jernvägstrafik ega att, med ledning af denna förordnings grunder, meddela och tillämpa de närmare bestämmelser i afseende å försäljning af omförmälda drycker inom jernvägens område vid statens jernvägsstationer, som kunna af styrelsen anses erforderliga.» Här af har nu dragits den slutsats, att kommunalmyndigheter ej skola få hafva något ord med i laget vid fråga om ölhandel vid statens jernvägsstationer, och detta måste väl anses vinna stöd, hvad *tillstånd* till sådan handel angår, af den omedelbart derefter följande bestämmelsen, att vid *enskilda* jernvägar det är *Konungens befällningshafvande*, som, efter att ha hört *kommunalnämnd och kommunalstämma*, meddelar tillstånd. Deremot är det icke klart och ostridigt, att kommunalmyndigheterna äfven skulle vara afskurna från all befogenhet att *beifra de missbruk*, hvartill den af jernvägsstyrelsen auktoriserade ölhandeln gifver anledning. Likväl synes den uppfattningen vara allmän nog.

Betänkligare är den mening, som, om än indirekt, fick ett uttryck uti Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 19 år 1891, deri utskottet gjorde hemställan om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes meddela bestämmelse om, att, der utskänkning af vin och maltdrycker vid statsjernvägsstationer visade sig framkalla missbruk eller oordningar, »vederbörande *polis- och kommunal-myndighet må ega att ingripa* på enahanda sätt, som gällande förordning angående utskänkingsrörelse stadgade för dylikt fall vid annorstädes idkad försäljning af vin och maltdrycker.»

Denna hemställan till Kongl. Maj:t om utfärdande af bestämmelse angående *rätt* för polismyndighet att ingripa mot lagöfverträdelse och oordningar förutsätter uppenbarligen, att polismyndigheten vore i saknad af rätt att, inom statens jernvägsstationer, uppfylla en af de förnämsta allmänna skyldigheter, för hvilka polismyndighet företrädesvis finnes till. Ur förordningen om vin- och ölhandeln kan ingen tolkningskonst framlocka en sådan mening. Att en slik orimlighet, som att jernvägs-

styrelsen skulle ega att inom jernvägsområdet tillskapa en mot den allmänna, lagliga ordningsmagten tryggad fristad åt lagöfverträdelse, ej kan pådyflas ett civiliseradt lands rättstillstånd, utan att man till stöd för anklagelsen åberopar ett tydligt lagbud, lärer väl vara uppenbart. Men hvar finnes ett svenskt lagbud om en sådan krögeri-asyrrätt?

Härmed vill jag hafva sagt, såsom förut är antydt, att för de med allt skäl öfverklagade ölhandels-missbruken vid statsjernvägsstationer skulden icke torde vara att aldeles uteslutande söka i den gällande lagstiftningen om jernvägsstyrelsens befogenhet och i styrelsens ytterst klandervärda bruk af denna magt, utan också i någon mån uti polismyndighets och åklagaremagts pligtförsummelse.

Vid 1891 års riksdag väcktes i Andra Kammaren två motioner (n:is 25 och 166) i syfte att undanrödja de missbruk, hvartill gällande bestämmelser angående utskänkning af maltdrycker vid statens jernvägsstationer gifvit anledning. Det tillfälliga utskott, till hvilket motionerna hänvisades, yttrade i afgifvet utlåtande (n:o 19) bland annat:

»Att de af motionärerna vitsordade missförhållanden, som härflyta af vin- och maltdrycksutskänkning å stationer vid statens jernvägar, ganska allmänt förekomma, har utskottet desto mindre skäl att betvifla, som liknande upplysningar äfven från andra håll kommit utskottet till handa. Dessa missförhållanden synas kunna förebyggas allenast genom ändamålsenliga och konsekvent tillämpade föreskrifter (ordningsregler) för utskänkingsrörelsens bedrivande samt, der oordningar likväl inträffa, genom samma medel, som författningsenligt kunna och skola i liknande fall vid all annan utskänkingsrörelse tillämpas och som i sista hand innebära förlust af en missbrukad utskänkingsrättighet. Hvarken det ena eller det andra af dessa botemedel lärer dock i behörig grad kunna komma till användning, så länge det beror helt och hållet på herrar distriktsintendenters och i viss mån äfven stationsföreständares subjektiva meningar, om eller *hvilka* ordningsregler må finnas lämpliga att till efterrättelse fastställa och tillämpa. Och då — såsom ock i motionerna framhålles — kommunalmyndighet ej inom jernvägens område anses ega den i gällande allmän förordning samma myndighet tillförsäkrade, ingripande rätten, så är uppenbart, att desse kommunernas naturlige målsmän i afseende på upprätthållandet af allmän ordning och sedlighet härvidlag befinna sig ur stånd att förekomma de bedrägliga följderna af en rusdrycksutskänkning, hvilken i sjelfva verket kan aldeles neutralisera alla öfriga åtgärder, dem man i berörda syfte inom en kommun må vidtaga.»

På grund häraf hemstälde utskottet — som under ärendets behand-

ling fått del af en af jernvägsstyrelsen till Kongl. Maj:t den 17 april 1891 aflåten skrifvelse, hvaraf framgick, att allmängiltiga ordningsregler, utfärdade af jernvägsstyrelsen och alltså gällande för samtliga restaurations- och utskänkningsställen å statsbanornas stationer, vore att motse — att Andra Kammaren måtte för sin del besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att, sedan de af jernvägsstyrelsen i dess skrifvelse till Konungen den 17 april 1891 bebådade allmängiltiga ordningsreglerna för utskänkning af vin och maldrycker å stationer vid statens jernvägar blifvit utfärdade, Kongl. Maj:t täcktes meddela bestämmelse om, att, der sådan utskänkning visade sig framkalla missbruk eller oordningar, vederbörande polis- och kommunalmyndighet må ega att ingripa på enahanda sätt, som gällande förordning angående utskänkingsrörelse stadgade för dylikt fall vid annorstädes idkad försäljning af vin eller maldrycker.

Denna hemställan bifölls af Andra Kammaren. Första Kammaren biträdde emellertid icke beslutet, emedan det icke ansågs nödigt att, innan de väntade ordningsreglerna blifvit af jernvägsstyrelsen utfärdade och kungjorda, hos Kongl. Maj:t anhålla om det ifrågasatta tillägget till förordningen i ämnet.

En motionär i Andra Kammaren vid 1896 års riksdag bragte frågan om utskänkningen vid statens jernvägsstationer åter på tal. Hans förslag (motion n:o 134), som afsåg jemte annat att helt och hållet upphäva kongl. jernvägsstyrelsens undantagsställning till förordningen om försäljning af vin och maldrycker den 24 oktober 1885, rönste likväl ingen framgång. Det föll redan i Andra Kammaren, afstyrkt af vederbörande utskott i ett utlåtande, der det heter, att af de i juli månad år 1894 af jernvägsstyrelsen utfärdade allmänna ordningsreglerna för restaurationserna vid statens jernvägar »torde framgå, att öl- och vinutskänkningen numera vore ordnad på ett sätt, som, så vidt utskottet hade sig bekant, icke vållat några klagomåb».

Såväl 1891 som 1896 års Riksdagar ha uppenbarligen haft stark tilltro till verkningarna af ofta nämnda ordningsregler. Men erfarenheten torde äfven beträffande jernvägsstyrelsen, såsom ordningsmagt betraktad, hafva bekräftat den regeln, att det icke är till fyllest, att föreskrifter finnas, utan att den frågan är minst lika vigtig, huru de tillämpas. Innan de allmänna ordningsreglerna utfärdades, berodde det, för att begagna samma ordalag som 1891 års utskott, på herrar distriktsintendenters och stationsföreständares »subjektiva meningar», om eller *hvilka* ordningsregler vore tjenliga att fastställa. Numera beror det på samma herrars och äfven på trafikdirektörernas subjektiva

mening, *huru* de af jernvägsstyrelsen fastställda ordningsreglerna skola efterlefas.

Att dessa vid åtskilliga jernvägsrestaurationer icke tillämpats på sådant sätt, att de kommunala myndigheterna funnit sig tillfredsställda, lär vara allmänt känt, fastän ett af 1896 års tillfälliga utskott säger sig hafva sväfvat i okunnighet derom. Som en motionär ofta bemötes med den invändningen, att hans påståenden rörande allmänt kända förhållanden äro obestyrkta, tillåter jag mig att, bland många, här anföra ett exempel å det sätt, hvarpå jernvägsstyrelsens ordningsregler faktiskt tolkas och efterlefas. Under diskussionen i Andra Kammaren sistlidet år yttrade en talare (Andra Kammarens prot. IV, 35, sid. 24), att han hade sig bekant, att i Katrineholm finnes en formlig jernvägsölkrog, fastän ingen brydde sig om att göra någon sak af det, och han tillade: »i Gnesta är det på samma sätt, men dock kanske något bättre». I sanning måtte förhållandena å det förra stället vara bedröfliga, då de anses vara ändå sämre än i Gnesta, derifrån mitt exempel är hemtadt.

Nuvarande innehafvaren af restaurationsrörelsen i Gnesta Aug. Finlöf erhöil af jernvägsstyrelsen den 29 oktober 1890 rättighet att å jernvägens mark uppföra ett hotell, enligt kontrakt, i hvars sjette paragraf stadgades, att Finlöf angående hotellrörelsens bedrivande skulle ställa sig till efterrättelse de särskilda bestämmelser derom, som af styrelsen framdeles meddelades, och att i hotellbyggnaden försäljning af vin och maltdrycker icke finge ega rum utan af vederbörande myndighet särskildt lemnadt tillstånd. Finlöf anhöll derefter att utan hinder af denna bestämmelse få med servering af vin och maltdrycker betjena resande å hotellet samt att få å torgdagar utskänka dylika drycker i en för sådant ändamål å nedre bottnen i hotellet apterad så kallad ölstuga. Genom resolution den 27 februari 1892 lemnade jernvägsstyrelsen tills vidare bifall till ansökningen, »dock med den inskränkning, att i fråga om tiden för serveringen å torgdagarne i den så kallade ölstugan äfvensom beträffande villkoren för serveringen derstädes i öfrigt de för restaurationsrörelsen vid statens jernvägar i allmänhet meddelade ordningsregler skulle gälla till efterrättelse».

I ordningsreglerna (se bilaga till Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 18, år 1896) stadgas, att restaurationslokal skall hållas öppen för allmänheten en half timme före och en half timme efter personförande tågs ankomst och afgang, men att vid alla andra tillfällen, så framt icke, på gjord framställning, trafikdirektören inom distriktet för *särskildt* fall annorlunda förordnat, lokalen skall vara stängd och ingen servering derstädes förekomma. Det vill sålunda synas, som

om Finlöf skulle för hvarje torgdag behöft trafikdirektörens särskilda tillstånd till utskänkning i hotellets ölstuga, men detta har afhjelpats med ett tillståndsbevis — in blanco. Finlöf har nemligen, under hvarje af de månatligen återkommande torgdagarne, i ölstugan anbragt ett tryckt anslag utan vare sig datum eller namnunderskrift af följande lydelse: »Restaurationslokalerna inom Gnesta jernvägsstation få under innevarande torgdag hållas öppna utan afbrott från kl. 6 f. m. till kl. 4 e. m. Trafikdirektören.» Och äfven de för jernvägspassagerarne afsedda matsalarne hafva regelbundet å alla torgdagar försetts med liknande anslag utan datum samt varit tillhåll för de marknadsbesökande. Men icke nog med detta sätt att kringgå de gifna ordningsreglerna.

Ehuru Finlöfs kontrakt tydligen förbjuder försäljning af vin och maltdrycker inom hotellet utan »särskildt» tillstånd, samt den senare resolutionen medgifver undantag derifrån endast för torgdagar och i fråga om resande, har Finlöf äfven mellan torgdagarne under hela kontraktstiden i ölstugans lokal obehindradt utöfvat en öltappningsaffär i stor skala. För några år sedan meddelade kommunalnämnd och municipalstyrelse och faststälde Konungens befallningshafvande ett, sedermera ej förnyadt, allmänt förbud för handlande i Gnesta att hålla vin eller maltdrycker till salu för afhemtning. Finlöf, hvars ölförsäljningsaffär ofta föranledde oordningar och som man hufvudsakligen ville träffa med förbudet, var emellertid den ende, som gick oberörd deraf, emedan hans försäljningslokal låg på jernvägens område och sålunda ansågs vara undandragen de kommunala myndigheternas kompetens. Af samma anledning har Finlöf efter den så kallade tioliters-förordningens införande ansetts hafva den privilegierade ställningen att ensam och utan erhållet tillstånd försälja vin och maltdrycker till huru liten myckenhet som helst!

Att oordningar skulle uppkomma genom ett sådant oeffterrättlighets-tillstånd, är helt naturligt, men det fans ingen, som beifrade dem. Förmodligen har länsmannen på platsen ansett polismyndighetens rättigheter tillintetgjorda och dess skyldigheter upphäfda på ett område, der den kongl. jernvägsstyrelsen höll sin hägnande hand öfver en privilegierad krogrörelse. Och stationsföreståndaren, som enligt gällande instruktion af 1/10 1887, § 29, skall »förvissa sig om, att restaurationslokalerna inom jernvägens område hållas öppna endast å fastställda tider samt att inga oordningar inom nämnda lokaler ega rum», men som veterligen aldrig ingripit, har antagligen ansett sig genom denna passivitet bäst motsvara den kongl. styrelsens »innersta tanke» om krögarens anspråk på laglös näringsfrihet. Till sist, då fylleri och slagsmål hörde

till ordningen för hvarje torgdag, ingafs år 1893 af ordföranden i Gnesta municipalstyrelse samt ordföranden i socknens kommunalstämma och kommunalnämnd å de kommunala myndigheternas vägnar till jernvägsstyrelsen en skrift, der det bland annat yttrades, »att det inom orten och allmänt i länet vore allt för väl känt, huru mycket ordnandet af ölförsäljningen i Gnesta ännu lemnade öfrigt att önska, samt att oredan, särskildt under torgdagarna, icke minskats, men väl ökats, sedan jernvägsstyrelsen lemnat jernvägsrestauratören på platsen rättighet att uti det af honom uppförda hotellet under torgdagarne hålla öppen ölstuga». Vid skriften var fogadt ett intyg af länsmanen och vice länsmanen i orten af följande lydelse:

Afskrift.

Såsom åberopadt yttrande af oss rörande herr kapten W. von Eckermans samt ordföranden i kommunalstämman och kommunalnämnden i Frustuna, ingenjören O. Möller, samt ordföranden i Gnesta municipalstyrelse, landbruksingenjören B. E. Hildebrands ansökan att få ölförsäljningen inom Gnesta under månadstorgdagarne eller första helgfria tisdag i hvarje månad förbjuden, hafva vi härmed äran anmäla, att, *da de oordningar, som under ofvanberörda torgdagar uppstå, hufvudsakligen härröra från ölförsäljningarna å platsen, det vore för ordningens upprätthållande och i öfrigt högst önskvärdt, att den i Hotell Finlöf i Gnesta idkade ölförsäljning må indragas.* Gnesta den 1 april 1893.

Adolf Näsström.

Länsman.

A. F. Åkerlund.

v. Länsman.

Vidimeras ex officio

R. F. Petre.

Sedan skriften remitterats till intendenten i I trafikdistriktet, afgaf denne efter vederbörandes hörande den oväntade förklaringen, att hvarken ban- eller trafikdirektören hade sig något bekant om de omhandlade oordningarna; att trafikdirektören vid flera tillfällen under samtal med just de polismän, hvilka undertecknat nyssnämnda intyg, erhållit den upplysning, att några nämnvärda oordningar vid torgdagarna icke förekommit; samt

att stationsföreståndaren icke gjort någon anmälan i saken. På grund häraf ansåg intendenten, att intet afseende borde fästas vid den gjorda framställningen, och detta blef äfven jernvägsstyrelsens beslut.

Efter detta misslyckade försök från de kommunala myndigheternas sida att med jernvägsstyrelsens hjälp få en bättre ordning införd i samhället, är det knappast förvånande, att det öfverklagade onda snarare till- än aftagit. De upprepade oordningarna på Gnesta torgdagar, hvarom ban- och trafikdirektörerna sagt sig sakna kännedom och om hvilka stationsföreståndaren underlåtit att göra anmälan, äro eljest icke obekanta för någon vare sig på platsen eller i trakten deromkring boende, och till och med protokollen vid Daga häradsrätt bära ojäfaktigt vittnesbörd, att fylleriförseelser och slagsmål ofta förekommit.

Enligt § 22 i förordningen angående försäljning af vin och malt-drycker m. m. den 24 oktober 1885 skall styrelsen för statens jernvägs- trafik ega att med ledning af förordningens grunder meddela och tillämpa de närmare bestämmelser i afseende å försäljning af omförmälda drycker inom jernvägens område vid statens jernvägsstationer, som kunna af styrelsen anses erforderliga. När jernvägsstyrelsen emellertid kan anse, att en sådan inrättning som exempelvis ölstugan på jernvägens område vid Gnesta är öfverensstämmande med grunderna för 1885 års förordning, och när styrelsen och dess tjänstemän anse sig befogade att, på sätt som nyss är anfördt, affärda en hel menighets klagomål öfver de missförhållanden, som uppstått till följd af utskänkningsrörelsen på jernvägens område -- då torde icke längre åt jernvägsstyrelsen böra anförtros en sådan magt, som nyss citerade stadgande innebär.

Då erfarenheten tillräckligt ådagalagt, att den undantagsställning, som genom lagstiftningen om öl- och vinhandeln lagts i jernvägsstyrelsens händer, blifvit på ett synnerligen groft sätt missbrukad, bör den i min tanke upphävas, endast med det undantag, att rätt till utskänkning af vin och maldrycker vid jernvägsstationer icke må beviljas, med mindre jernvägsstyrelsen det medgifver.

Något uppskof med den reform, jag ifrågasätter, bör så mycket mindre föranledas deraf, att jernvägsstyrelsen nu, såsom af nedanstående meddelande framgår, lär hafva under behandling »frågan om en revision af bestämmelserna rörande restaurationsväsendet vid statens jernvägar», som just denna revision, i förening med en annan, redan omnämnd omständighet, till hvilken jag skall återkomma, tvärtom utgör ett det starkaste skäl att påskynda en förändring.

Det åsyftade meddelandet lyder som följer:

Stockholm den 4 jan. 1897.

Riksdagsmannen H. Herr *S. A. Hedin.*

Med anledning af eder begäran*) vid besöket den 2 dennes är jag i tillfälle meddela,

att, hvad rörer Gnesta restauration, styrelsen på herr Finlöfs framställan att få på samma vilkor, som det nu gällande kontraktet bestämmer, till annan person öfverlåta restaurationsrörelsen, lemnat t. f. intendenten i skrifvelse den 5 sistlidne augusti i uppdrag såsom svar delgifva, att styrelsen icke är sinnad på nu gällande vilkor antaga annan restauratör derstädes som ock i vederbörlig ordning uppsäga det nyssnämnda med herr Finlöf upprättade kontraktet att upphöra gälla den 1 nästinstundande april, men att något kungörande om ledigheten åtminstone ännu icke är utfärdadt,

samt att i öfrigt, med föranledande af 1893 års jernvägskomités betänkande samt nådiga brevet den 31 oktober 1896 angående åtgärder för ökning i statsbaneförvaltningens inkomster, frågan om revision af bestämmelserna rörande restaurationsväsendet vid statens jernvägar för närvarande är under behandling inom jernvägsstyrelsen, men ännu icke slutligen afgjord.

Med största högaktning

J. H. Lundberg.

e. f.

Det begrundande, hvarmed jernvägsstyrelsen uppgifves vara sysselsatt, rörande frågan om en revision af bestämmelserna om restaurationsväsendet, kan — sade jag — ej åberopas som skäl för ett uppskof med den reform, som förr eller senare måste vidtagas, och som redan länge påkallats af de giltigaste skäl. Med hänsyn härtill erinrar jag om följande tvenne omständigheter.

*) Min begäran var följande: »Jag anhåller om bestyrkt afskrift af den utfärdade kungörelsen om utarrendering af restaurationsrörelsen vid Gnesta». Jag framställde denna begäran just därför, att jag mycket väl visste, att vederbörande icke utfärdat, icke heller ämnade utfärda någon sådan kungörelse, men under hand redan mottagit anbud.

Efter några dagars öfverläggning kom ofvanstående meddelande mig till handa. Sedermera utfärdades kungörelse i en — så vidt jag kunnat utröna, blott en enda — lokaltidning.

1) Sedan jernvägsstyrelsen den 17 april 1891 meddelat (bil. n:o 1 till Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 19 år 1891), att den »för någon tid tillbaka» beslutat att utfärda generella bestämmelser för samtliga restaurationer vid statsbanornas stationer, dröjde utfärdandet till »i juli 1894». Hvarför skulle det ej dröja lika länge, innan den i ofvanstående meddelande utlofvade, mera omfattande revisionen blifver fullbordad? Och hvad anledning har man att hoppas, att den skall i högre grad än 1894 års bestämmelser hämma missbruken?

2) Man har så mycket mindre anledning att hoppas något sådant och så mycket större anledning att befara just motsatsen, som — enligt det nyss anförda meddelandet till undertecknad — det kongl. bref af 31 oktober 1896, som är revisionens utgångspunkt, handlar om »åtgärder för ökning i statsbaneförvaltningens inkomster». Det lärer väl vara påtagligt, att den märkvärdiga jernvägsolitik, som afser att genom ökad statsinkomst af restaurationsväsendet vid statsbanestationerna upphjelpa statsbaneaffärerna, ej kan ställa sig fiendtlig mot en krogrörelse, i jemförelse hvarmed mathållningen måste i kalkylen spela en mycket underordnad roll.

Det är naturligtvis *den förre*, som redan föranledt ett anbud å mellan 10- och 11,000 kronor för restauranträttigheterna vid Gnesta, ehuru jernvägsstyrelsen funnit dem och den af 14 möblerade rum bestående lokal^{*)}, der de utöfvas, väl betalda med — 400 kronor (Bil. 1 till Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7 år 1891), hvilket belopp från och med 1895 blifvit höjdt till 1,000 kronor.

Jag har den äran att föreslå,

att Andra Kammararen för sin del besluter, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller om sådan ändring i förordningen af den 24 oktober 1885 angående försäljning af vin och maldrycker,

1) att tillstånd till sådan utskänkning vid statens jernvägsstationer af vin och maldrycker, hvarom förordningens 2 § handlar, må af Konungens befallningshafvande meddelas under iakttagande af enahanda vilkor, som angående beviljande af tillstånd till sådan utskänkning inom området för station vid enskild till persontrafik upplåten jernväg nu äro gällande, och

2) att rättighet att annorlunda eller i vidsträcktare omfattning, än i 2 § 1 mom. sägs, utskänka vin eller maldrycker vid statens eller enskilda jernvägars stationer ej får i något fall beviljas.

^{*)} Enligt uppgift af herr Andersson i Skeenda under Andra Kammarens diskussion den 19 mars 1891.

Motivet för det senare yrkandet ligger i öppen dag. De *resandes* behof tillgodoses genom utskänkning enligt 2 § 1 mom. Restauratörens eller jernvägsegarens behof af »ökning i inkomster» medelst auktoriserande af krogrörelse å jernvägsstationer, äfven om denna ökning skall köpas med fylleri och slagsmål, lärer ej böra af lagstiftningen tillgodoses.

Jag bifogar en i Aftonbladet för den 4 innevarande månad offentliggjord naturskildring af en officiel svensk ölkrog år 1897.»

Utskottet, som fått denna motion till sig hänvisad, har från kongl. jernvägsstyrelsen mottagit de handlingar, som angå i motionen omnämnda förhållanden. Af dessa handlingar framgår följande:

I. Angående ordningsreglerna.

Vid 1891 års riksdag väcktes inom Andra Kammaren två motioner (n:is 25 och 166), hvilka åsyftade inskränkning i den jernvägsstyrelsen i kongl. förordningen den 24 oktober 1885 tillerkända rätt att med ledning af samma förordnings grunder meddela och tillämpa de närmare bestämmelser i afseende å försäljning af vin och malt-drycker inom jernvägens område vid statens jernvägsstationer, som kunde af styrelsen anses erforderliga.

Andra Kammarens tillfälliga utskott n:r 2, till hvars behandling berörda motioner öfverlemnades, anhöll hos Kongl. Maj:t, att från jernvägsstyrelsen måtte inforas och åt utskottet meddelas upplysning, huruvida styrelsen fastställt ordningsregler att lända till efterrättelse för sådana restaurationer å statens jernvägars stationer, åt hvilka rättighet att utskänka vin eller malt-drycker eller bådadera blifvit medgifven, i hvilket fall ock närmare uppgifter beträffande dylika ordningsregler borde lemnas.

Jernvägsstyrelsen, som af Kongl. Maj:t anbefaldes inkomma med de sålunda begärda upplysningarne, meddelade i underdånig skrifvelse den 17 april 1891 redogörelse för gällande bestämmelser rörande restaurationsrörelsen vid statens jernvägar, hvarjemte styrelsen tillika

anmälde, att styrelsen för någon tid tillbaka beslutat att, efter det erfarenhet vunnits om verkan af de mera detaljerade ordningsregler, som meddelats af t. f. intendenterna för femte och sjette trafikdistrikten, utfärda generella bestämmelser för samtliga restaurationer vid statsbanornas stationer att träda i kraft i stället för de föreskrifter, som förut varit gällande.

Uti afgifvet utlåtande öfver ofvanberörda motioner (utlåtande n:o 19), hvari jemväl meddelades redogörelse för gällande bestämmelser angående restaurationsrörelsen vid statens jernvägar, och vid hvilket utlåtande funnos såsom bilagor fogade såväl jernvägsstyrelsens omförmälda skrifvelse som ock utdrag af gällande ordningsregler, hemstälde ofvan nämnda utskott på anförda skäl, att Andra Kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhölle, att, sedan de af jernvägsstyrelsen bebådade allmängiltiga ordningsreglerna för utskänkning af vin och maltdrycker å stationer vid statens jernvägar blifvit utfärdade, Kongl. Maj:t täcktes meddela nådig bestämmelse om att, der sådan utskänkning visade sig framkalla missbruk eller oordningar, vederbörande polis- och kommunalmyndighet skulle ega att ingripa på enahanda sätt, som gällande förordning angående utskänkingsrörelse stadgade för dylikt fall vid annorstädes idkad försäljning af vin eller maltdrycker.

Denna utskottets hemställan blef af Andra Kammaren bifallen.

Första Kammaren deremot beslöt, på tillstyrkan af sitt tillfälliga utskott n:r 1, att icke biträda Andra Kammarens beslut. I motiveringen till sin hemställan (utlåtande n:o 18) hade utskottet yttrat, bland annat, att utskottet ansåge det icke vara nödigt att, innan de af jernvägsstyrelsen bebådade bestämmelserna blifvit utfärdade och kungjorda, hos Kongl. Maj:t anhålla om det ifrågasatta tillägget till förordningen i ämnet.

Sedan jernvägsstyrelsen derefter genom skrifvelse den 31 juli 1891 anmodat samtliga t. f. intendent att afgifva utlåtande öfver de å femte trafikdistriktet gällande ordningsreglerna äfvensom att besvara vissa af jernvägsstyrelsen uppställda frågor, samt yttranden i detta afseende af t. f. intendenterna afgifvits, utfärdade jernvägsstyrelsen i januari 1892 ordningsregler för utöfvande af restaurationsrörelse vid statens jernvägar.

Beträffande tolkningen af mom. 2 i dessa ordningsregler förklarade jernvägsstyrelsen i skrifvelse till alla t. f. intendenterna den 24 februari 1892, att ordningsreglerna skulle icke på det sätt tolkas, att icke å annan tid, än ordningsreglerna angåfve, servering kunde ega

rum till vid stationen bosatt jernvägsfunktionär och resande posttjensteman eller till sådan tjensteman, som eljest å tjenstens vägnar sig derstädes uppehölle; dock att, för vinnande af ordning jemväl i detta hänseende, vederbörande t. f. intendent hade att beträffande de tider och vilkor, hvarunder dylik servering finge ske, meddela restauratörerna i distriktet nödiga förhållningsregler, så ock om desamma underrätta vederbörande åklagare.

I juli 1894 utfärdades af jernvägsstyrelsen nya ordningsregler, hvilka för närvarande äro gällande. Den enda ändring, som vidtogs i 1892 års ordningsregler, var emellertid, att till mom. 2 gjordes ett tillägg af enahanda innehåll som styrelsens ofvanberörda skrifvelse till intendenterna den 24 februari 1892^{*)}.

På hemställan af t. f. intendenten vid femte trafikdistriktet i skrifvelse den 18 maj 1896 bemyndigade jernvägsstyrelsen den 23 i samma månad bemäde t. f. intendent att förstädiga innehafvarne af restaurationserna vid Stockholms centralstation och Värtans station, att tills vidare sön- och helgdagar under högmessogudstjensten kl. 11 förmiddag—1 eftermiddag icke någon som helst försäljning af hvad till restaurationsrörelsen hörde finge ega rum, samt att, der särskild matsal funnes, densamma skulle under nämnda tider hållas stängd.

Genom skrifvelse till samtliga t. f. intendenten den 20 november 1896 fäste jernvägsstyrelsen t. f. intendenternas uppmärksamhet på angelägenheten deraf att — för vinnande af syftet med den i ordningsreglerna under punkten 5 förekommande bestämmelsen att under sön- och helgdagar utskänkning af vin- och maltdrycker endast vore tillåten vid måltider åt spisande gäster — sådana föreskrifter gäfves, att portionspriset å den mat, utan hvilken det ej vore tillåtet att under sön- och helgdagar åt någon utskänka vin eller maltdrycker, motsvarade skäligt pris för en verklig måltid, äfvensom att vederbörande stationsföreståndare förstädigades att, derest för ordningens upprätthållande vid marknad, torgdag, auktion och dylik till folksamling föranledande förrättning, eller då eljest större folksamling egde rum, föreskriften i punkten 8:o af ordningsreglerna funnes böra tillämpas, i tid vidtagna åtgärder för utskänkningens inställande och lokalens utrymmande.

Den 7 januari 1897 beslöt styrelsen (Bil. A), bland annat, att gällande ordningsregler för utöfvande af restaurationsrörelse vid statens

*) När motionären säger, att de af jernvägsstyrelsen i april 1891 bebådade ordningsreglerna icke blefvo utfärdade förrän i juli 1894, så är det ett misstag, som har sin förklaringsgrund i de mindre tydliga ordalag i 1896 års utskotts betänkande, hvilka motionären åberopar. 1896 års utskott hade intet skäl att omnämna andra ordningsregler än dem, som då voro gällande.

jernvägar skulle underkastas revision i syfte af inskränkning i utskänkningen, äfvensom att vederbörande intendent skulle för uppgörande af förslag i ämnet inkallas till sammanträde i Stockholm.

Vid sådant sammanträde i februari månad lära äfven berörda ordningsregler blifvit omarbetade i angifna riktning, ehuru de ännu icke äro i sin nya redaktion utfärdade.

II. Angående herr A. Finlöfs hotell i Gnesta.

Genom kontrakt den 29 oktober 1890 erhöll herr A. Finlöf, innehafvaren af rättigheten att i statens jernvägar tillhörig lokal vid Gnesta station bedrifva restaurationsrörelse, jernvägsstyrelsens tillstånd att å viss del af nämnda stations område uppföra en hotell- och restaurationsbyggnad, dock med skyldighet att angående hotellrörelsens bedrivande ställa sig till efterrättelse de särskilda bestämmelser derom, som af styrelsen framdeles komme att meddelas, att ej utan af vederbörande myndighet särskildt lemnadt tillstånd i hotellbyggnaden försälja vin och maltdrycker samt att ej i byggnaden idka försäljning eller utskänkning af spirituosa.

Hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län anhöll året derefter herr Finlöf om tillstånd att i hotellet få å torgdagar, då utrymmet i jernvägsrestaurationen vore otillräckligt, mot betalning tillhandahålla allmänheten vin och maltdrycker, hvilken ansökning emellertid Kongl. Maj:ts befallningshafvande under återopande af 22 § 2 mom. kongl. förordningen 24 oktober 1885 förklarade icke påkalla annat yttrande, *än att från dess sida anmärkning icke förekomme mot bifall till den sökta försäljningsrätten.* Herr Finlöf anhöll omedelbart derpå om kommunalnämndens i Frustuna tillstånd att i hotellet få mot betalning servera resande vin och maltdrycker på rummen, hvilken ansökning kommunalnämnden, *efter beslut att för sin del bifalla och tillstyrka densamma,* öfverlemnade till Kongl. Maj:ts befallningshafvande *med anhållan om fastställelse å beslutet.* Under återopande af nyssnämnda lagrum förklarade Kongl. Maj:ts befallningshafvande framställningen innefatta ett ämne, hvarmed det icke tillkomme Kongl. Maj:ts befallningshafvande att taga befattning. Med anledning häraf ingick herr Finlöf till jernvägsstyrelsen med ansökning att få å torgdagar utskänka vin och maltdrycker i en för sådant ändamål å nedra botten i hotellet

apterad s. k. ölstuga, äfvensom att få med dylik servering betjena resandena å hotellet i de af dem bebodda rum^{*)}). Ansökningen bifölls, jemlikt styrelsens skrifvelse af den 27 februari 1892, tills vidare, dock med den inskränkning att, i fråga om tiden för serveringen å torgdagarne i den s. k. ölstugan äfvensom beträffande villkoren för serveringen derstädes i öfrigt, de för restaurationsrörelsen vid statens jernvägar i allmänhet meddelade ordningsregler skulle gälla till efterrättelse. *Detta beslut delgafs såväl Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet som allmänne åklagaren i orten.*

Den 10 april 1893 inkommo kaptenen W. von Eckerman samt ordföranden i Frustuna sockens kommunalstämma och kommunalnämnd ingenjören O. Möller och ordföranden i Gnesta municipalstyrelse landtbruksingenjören B. E. Hildebrand till kongl. styrelsen med en ansökning, deri de -- med bifogande af ett yttrande från ortens länsman och vice länsman, deri desse anmälde att, då de oordningar, som under månads-torgdagarne uppstode, hufvudsakligen härrörde från ölförsäljningarna å platsen, det vore för ordningens upprätthållande och i öfrigt högst önskvärdt, att den i hotell Finlöf idkade ölförsäljning indroges -- anhöll, att under dessa torgdagar all försäljning, vare sig till afhemtning eller till förtäring på stället, måtte, så vidt anginge statens jernvägars område, varda förbjuden utom i det fall, att maltdrycker vid förtäring på stället serverades i samband med varm, lagad mat vid ordnade måltider, dock att från detta förbud borde undantagas jernvägsrestaurationen i Gnesta. Uti häröfver infor dradt yttrande anmälde t. f. intendenten vid första trafikdistriktet, att hvarken ban- eller trafikdirektören hade sig något bekant om dylika oordningar, *att trafikdirektören derjemte vid flere tillfällen och senast den 20 april samma år vid samtal med ofvanbemälda länsman och polismannen på platsen erhållit den upplysning, att några nämnvärda oordningar vid torgdagarne icke förekommit, samt att stationsföreståndaren, som hade att öfvervaka ordningen, icke gjort någon anmälan beträffande de omförmälda oordningarna.* På grund af hvad sålunda af t. f. intendenten andragits, fann styrelsen, jemlikt beslut den 31 maj 1893, den gjorda ansökningen icke under förhandenvarande förhållanden böra föranleda någon styrelsens åtgärd.

Slutligen har jernvägsstyrelsen den 3 mars 1897, bland annat af den anledning att herr Finlöf den 1 nästkommande april skall frånträda restaurationsrörelsen vid Gnesta station, beslutit återkalla det honom lemnade medgifvande till utskänkning i berörda ölstuga.

^{*)} Icke »å hotellet» öfver hufvud, såsom motionären synes mena, utan endast å de rum, som de resande bebodde.

III. Angående restaurationsrörelsen vid Gnesta.

Sedan herr A. Finlöf under en längre följd af år i statens jernvägars restaurationsbyggnad vid Gnesta innehafvt rättigheten att derstädes bedrifva restaurationsrörelse, för hvilken afgiften år 1895 efter tillbyggnad af första klassens matsal höjdes från 400 kronor till 1,000 kronor^{*)}, anhöll Finlöf i juni 1896 att få öfverlåta samma rättighet å restauratören vid Laxå Ph. Nicander. Som emellertid genom 1893 års jernvägskomités betänkande II a sid. 122 (se Bil. C) fråga redan blifvit väckt om förhöjning af dittills utgående hyresbelopp för statens jernvägars restaurationslokaler och afgifter för rättighet att vid statens jernvägsstationer bedrifva restaurationsrörelse, förklarade sig styrelsen icke vara sinnad att på då gällande vilkor antaga annan restauratör derstädes och lät uppsäga nyssnämnda med Finlöf upprättade kontrakt att upphöra att gälla den 1 april 1897. Sedan kort derefter J. Weslien i Stockholm för öfvertagande af det sålunda uppsagda kontraktet erbjudit en årlig afgift af 3,000 kronor, hvilket anbud några dagar efteråt höjdes till 4,000 kronor, samt Finlöf anhållit att mot den förhöjda hyra, som styrelsen ansåge skälig, med tillämpning af dittills följda serveringssätt få sitt kontrakt prolongeradt att gälla äfven efter den 1 april 1897, ansåg styrelsen, som var betänkt på att vidtaga ändring i då gällande föreskrifter för restaurationsrörelsen vid statens jernvägar och *dervid, bland annat bestämma serveringstiden utestutande med hänsyn till jernvägsresandenas betjenande*, sig böra, då sådan föreskrift, som komme att medföra en väsentlig inskränkning af serveringstiden, möjligen kunde inverka på Finlöfs beslut i fråga om förenämnda rörelses fortsatta bedrifvande, före frågans vidare handläggning meddela Finlöf denna sin afsigt för att bereda honom tillfälle att underrätta styrelsen, huruvida hans ansökan det oaktadt i oförändradt skick vidhölles. Jemväl Weslien erhöll meddelande i enahanda rigtning. De ifrågasatta nya bestämmelserna afskräckte icke Finlöf, medan å andra sidan Weslien ytterligare höjde sitt anbud till 5,000 kronor.

Jemte det kontrakten rörande hotell- och restaurationsrörelsen vid Nässjö, Alfvesta, Malmö, Katrineholm, Hallsberg, Charlottenberg, Stockholms Central, Upsala, Storlien, Mellansel, Vännäs, Jörn och Gellivare

^{*)} Restaurationsbyggnaden innehåller icke 14 rum, såsom motionären på grund af felaktig uppgift af f. riksdagsman Andersson i Skeenda säger, utan endast 8 rum (2 matsalar och 6 boningsrum, af hvilka 4 ligga på vinden) jemte kök, serverings- och toaletterum. Icke heller äro rummen af jernvägsstyrelsen möblerade, såsom samme Andersson förledt motionären att tro. Enligt herr Finlöfs kontrakt med jernvägsstyrelsen, § 5, skulle »restauratören sjelf anskaffa och bekosta alla för rörelsens bedrifvande erforderliga möbler, husgeråd och öfriga effekter.»

uppsades till upphörande den 1 nästkommande oktober, beslöt jernvägsstyrelsen härefter den 7 januari innevarande år (Bil. A) att låta i allmänna tidningarna införa tillkännagifvande derom, att anbud å öfvertagande af restaurationsrörelsen vid Gnesta kunde till intendentsexpeditionen vid första trafikdistriktet ingifvas intill den 30 i sistnämnda månad klockan tolf på dagen. Sådant tillkännagifvande blef ock infördt, icke såsom motionären tyckes tro »i en enda lokaltidning», utan i Post- och Inrikes Tidningar 3 gånger, Stockholms Dagblad 3 gånger (äfvén landsortsupplagan); Dagens Nyheter 2 gånger, Stockholms läns tidning Gripen 2 gånger, Södermanlands läns tidning 2 gånger och i Nerikes Allehanda 2 gånger — allt genom Gumælii annonsbyrå.* Sedan inom behörig tid 17 anbud inkommit med erbjudande af afgift varierande mellan 1,000 kronor och 10,200 kronor, antogs den 3 februari innevarande år det af A. Jones i Norrköping afgifna å 10,200 kronor, hvarför borgen stälts af förenämnde Weslien jemte annan person.

Af ofvanstående redogörelse framgår, att kongl. jernvägsstyrelsen verkligen låtit det vara sig angeläget att på ett tillfredsställande sätt ordna ölutsänkningen vid Gnesta station, och att motionärens hårda omdöme ej oväsentligt hvilar på felaktiga uppgifter, som han fått motaga, eller på bristande kännedom om verkliga förhållandet.

Jernvägsstyrelsen har enligt kontrakt öfverlåtit restaurationsrättigheterna vid Gnesta station till herr Finlöf med skyldighet för honom »att enligt af t. f. intendenten godkänd taxa å tider, som af samme tjänsteman bestämmas, i restaurationslokalerna tillhandahålla åt resande af alla klasser mat, vin och maldrycker till förtäring på stället — allt af god beskaffenhet»,

»att likaledes efter taxa, som af t. f. intendenten bestämmas, lemna förtäring åt vid statens jernvägar anställd personal, hvarvid dock icke några varor få på kredit utlemnas»,

»att såväl sjelf iakttaga som ock ansvara för, att biträden och tjenare efterlefva de bestämmelser, som t. f. intendenten meddelar med afseende på tiderna för restaurationslokalernas öppnande och stängande samt sättet för rörelsens bedrivande äfvensom de ordningsregler i öfrigt, som för restaurationsrörelse vid statens jernvägar äro eller varda utfärdade, jemte de föreskrifter, som vederbörande stationsföre-

*) I annonsen tillkännagafs, att närmare upplysningar om villkoren för rättighetens utöfvande meddelades å intendentsexpeditionen; och tillhandahölls derstädes en P. M., innehållande, bland annat, meddelande, att inskränkning i tiden för restaurationens öppenhållande antagligen komme att stadgas.

ståndare för ordningens upprätthållande inom restaurationslokalerna vid särskilda tillfällen kan finna nödigt lemna» (§ 5),

samt med uttryckligt förbud för honom att utskänka spirituösa drycker eller att försälja vin och maldrycker i annan ordning än den här ofvan angifna (§ 6).

Att dessa bestämmelser äro så noggranna och skarpa, som man skäligen kan begära, torde icke kunna förnekas. Att de ock verkat, hvad med dem afsetts, har utskottet så mycket mindre anledning att betvifla, som hvarken i motionen ej heller i kommunalmyndigheternas här ofvan (sid. 16) omförmälda ansökning några egentliga klagomål förekomma mot *jernvägsrestaurationen* i Gnesta.

I sammanhang härmed tillåter sig dock utskottet att i strid mot motionärens mening uttala en tvekan om lämpligheten att i regeln på entreprenad utbjuda restaurationsrörelsen vid statens jernvägsstationer. När ett sådant utbudande skett, kan jernvägsstyrelsen svårligen annat än antaga den högst bjudande, derest han ställer en i ekonomiskt afseende betryggande borgen för sig. Annars skulle styrelsen säkerligen icke undgå misstankar och beskyllningar af högst obehagligt slag. Men å andra sidan är det naturligt, att ett dylikt utbudande skall i många fall leda till anbud så höga, att de totalt ruinera entreprenören, derest han icke antingen försämrar maten eller ock med afseende på vin- och ölutskänknigen får lösare tyglar, än som för bevarandet af god ordning ändamålsenligt är. Och detta skall oupphörligt fresta — för att ej säga tvinga — honom att både åt det ena och det andra hållet gå så långt som möjligt för att rädda det kapital, han i rörelsen insatt. För dem, som hafva att öfvervaka ordningen, skall det ock alltid under sådana förhållanden blifva svårt eller åtminstone motbjudande att mot honom vidtaga åtgärder, som de strängt taget kunde anse nödiga, men som de inse skulle ekonomiskt tillintetgöra honom.

Motionärens anklagelser gälla alltså, som sagdt, icke egentligen jernvägsrestaurationen i Gnesta, utan *hotell Finlöf* och i all synnerhet den der befintliga *ölstugan*. Hvad nu angår jernvägsstyrelsens förhållande till dessa, så visar ofvanstående redogörelse,

att det tillstånd, som herr Finlöf haft att i hotellet servera resande öl och vin »i de af dem bebodda rum», blifvit honom af jernvägsstyrelsen meddeladt på den grund, att *kommunalnämnden i Frustuna tillstyrkt samt sjelf hos Konungens befällningshafvande anhållit om sådant tillstånd för Finlöf*;

att herr Finlöfs ansökan att på torgdagar få i en s. k. ölstuga i hotellet utskänka vin och maldrycker blifvit af jernvägsstyrelsen bifallen, *sedan Konungens befällningshafvande förklarar, att från dess sida anmärkning icke förekomme mot bifall till den sökta försäljningsrätten.*

Vid styrelsens bifall var dock fogad den inskränkning att, i fråga om tiden för serveringen å torgdagarne i den s. k. ölstugan äfvensom beträffande villkoren för serveringen derstädes i öfrigt, de för restaurationsrörelsen vid statens jernvägar i allmänhet meddelade ordningsregler skulle gälla till efterrättelse. Och till yttermera visso delgafs styrelsens beslut ej blott Konungens befallningshafvande, utan ock allmänna åklagaren i orten, på det att från dennes sida nödig uppsigt måtte hållas deröfver, att herr Finlöf icke öfverskrede gränserna för de honom sålunda medgifna rättigheterna.

Såvidt utskottet kan bedöma, hade kongl. jernvägsstyrelsen sålunda gjort, hvad på den ankommit, för att förebygga oordningar, förorsakade af utskänkning inom dess område i Gnesta.

Huruvida de af jernvägsstyrelsen gifna bestämmelserna blifvit efterledda eller icke, derom råda å platsen så olika meningar, att det icke varit utskottet möjligt att utröna sanna förhållandet. Den 10 april 1893 inkommo till styrelsen klagomål öfver oordningar, vållade af utskänkningen i Finlöfs ölstuga, från såväl kommunalstyrelsens i Frustuna som municipalstyrelsens i Gnesta ordförande. Klagomålen, för hvilkas innehåll ofvan redogjorts, grundade sig på ett af ortens länsman och vice länsman afgifvet intyg. Men när undersökning om förhållandet sedan anställdes och trafikdirektören förty *satte sig i förbindelse med samme länsman* äfvensom med polismannen på platsen, *så erhöll han af dem den 20 i samma månad den upplysning, att »några nämnvärda oordningar vid torgdagarna icke förekommit».*

Då utskottet försökt skaffa sig kännedom om förhållandena, har det från municipalstyrelsens ordförande å ena sidan mottagit meddelanden, som tala om »ohyggliga ölförhållanden», »en fylla som icke kan beskrivas». »Tio-litersförordningen», säger han, »har visat sig vara utmärkt för att stäfja ölsuperiet, men sedan ölstugan uti hotell Finlöf inrättades, ha vi stått magtlösa» o. s. v.

Å andra sidan meddelar stationsinspektoren vid Gnesta följande: »För min del vidhåller jag fortfarande min förut till jernvägsstyrelsen uttalade åsigt, att de oordningar, som på torgdagar förekommit å Gnesta stations område, mig veterligen, icke härflutit från herr Finlöfs ölservering, och har jag, som passerat ölstugan hvarje torgdag minst 6 gånger, icke förmärkt någon oordning derstädes, och har vice länsman *Akerlund alltid på min förfrågan, om någon oordning förekommit i ölstugan, svarat nej».*

Till sakens närmare belysning anser sig utskottet böra meddela, att vid Gnesta finnas utom hotell Finlöf två ställen, der öl utskänkes,

nemligen Björklunds kafé och gästgifvaregården, samt ett ställe, der öl säljes till afhemtning i huru ringa myckenhet som helst, nemligen det derstädes belägna bryggeriet. Och dessa trenne ställen torde vid bedömande af klagomålen också böra tagas med i räkningen.

Något ljus torde ock den omständigheten kasta öfver situationen på platsen, att en herr Larsson, i hvars hus Björklunds kafé är beläget, utanför jernvägens område uppfört ett hotell, som skall konkurrera med hotell Finlöf, och denne Larsson är en af borgesmännen för den efter Finlöf nyantagne jernvägsrestauratören herr Jones.

Enligt hvad tidningarna meddelat, lär herr Finlöf nu hos vederbörande allmänna åklagare vara angifven till åtal för olaga ölförsäljning, och endast genom en ordentlig rättegång torde kunna utrönas, hvad som är sanning eller misstag i de diametralt motsatta meddelanden, som erhållits icke blott från olika personer, som påstå sig känna saken fullkomligt, *utan ock från samma polismän.*

Vare emellertid härmed huru som helst: äfven om de anförda klagomålen skulle befinnas mer eller mindre öfverensstämmande med verkligheten, så kunna de dock efter ofvanstående redogörelse icke sägas bevisa, hvad motionären tyckes mena, att *jernvägsstyrelsen* »på ett synnerligen groft sätt» missbrukat »den undantagsställning, som genom lagstiftningen om öl- och vinhandeln lagts i dess hand», utan endast att *herr Finlöf* på ett mer eller mindre groft sätt *missbrukat jernvägsstyrelsens förtroende*, och detta kan ej vara rimligt skäl för Riksdagen att med instämmande i den anklagelse för groft missbruk, som motionären uttalat emot styrelsen, fråntaga henne den bestämmanderätt, som henne f. n. tillkommer.

Härtill bör nu läggas, att det icke kan vara lämpligt att bygga en lagändring på ett enstaka exempel, eller hvad som passerat på en enstaka plats. Motionären anför visserligen ett yttrande i Andra Kammaren förlidet år, att det i Katrineholm skulle finnas en formlig jernvägskrog. Men hvad detta yttrande angår, så sade den af motionären åsyftade talaren endast, »att han nyligen läst uti en tidning från trakten af Katrineholm, att der en formlig ölkrog finnes» (Andra Kammarens protokoll IV: 35: 27), och på en sådan grund går det väl svårigen an att bygga en skrifvelse till Kongl. Maj:t af det innehåll, som herr Hedins motion åsyftar. Icke torde man heller af gjorda erfarenheter hafva anledning att antaga, att missbruk skulle bättre förebyggas, om den bestämmanderätt, som jernvägsstyrelsen nu har, öfverflyttades på Konungens Befallningshafvande.

Då vidare härtill kommer, att den mycket omhandlade ölstugan i Gnesta på grund af jernvägsstyrelsens skrifvelse den 3 sistlidne mars upphört från och med den 1 april, samt att, såsom ofvan är nämndt, jernvägsstyrelsen ej blott uppsagt de angående hotell och restaurationer vid Nässjö och 12 andra stationer upprättade kontrakt att upphöra att gälla den 1 nästkommande oktober, utan ock beslutit underkasta nu gällande ordningsregler för restaurationsrörelsens utöfvande vid statens jernvägar en revision i syfte af inskränkning i utskänkningen (Bil. A), hvilken inskränkning skulle afse att bestämma serveringstiden *uteslutande med hänsyn till jernvägsresandes betjenande* (se Bil. B), hvarigenom just den vigtiga sak skulle vinuas, som motionären hufvudsakligen synes önska och som måste ligga hvarje nykterhetsvän om hjertat, så hemställer äfven af detta skäl utskottet,

att herr Hedins motion, hvad beträffar dess första punkt, ej må föranleda någon Kammarens åtgärd.

Hvad angår motionärens yrkande, att rättighet att annorlunda eller i vidsträcktare omfattning, än i 2 § 1 mom. sägs, utskänka vin och malt-drycker vid statens eller enskilda jernvägars stationer ej må få i något fall beviljas, så skulle ett bifall till detta yrkande kunna leda till hvarjehanda olägenheter. Så t. ex. skulle en jernvägsresande, som vid en restauration å jernvägsstation, der hans tåg passerade, önskade få ett glas vin till lindring i tillfälligt illamående eller ett glas öl till att släcka sin törst i sommarvärmen eller efter förtäring i vagnen af medförd torr skaffning, icke kunna få denna sin önskan tillfredsställd utan att på samma gång å restaurationen intaga ordentlig måltid, hvartill kanske hvarken tåguppehållet lemnade honom tid eller kassan tillgång. Då utskottet icke kan anse en så vidt gående inskränkning lämplig, så hemställer utskottet,

att herr Hedins motion i denna del icke må af kammaren bifallas.

Stockholm den 5 april 1897.

På utskottets vägnar:

P. WALDENSTRÖM.

Bil. A.

Utdrag ur kongl. jernvägsstyrelsens protokoll den 7 januari 1897.

§ 1.

Sedan frågan om revision af bestämmelserna angående hotell- och restaurationsväsendet vid statens jernvägar förevarit till behandling, dels vid sammanträde i kongl. styrelsen den 19 juni 1896 i och för afgifvande af underdånigt utlåtande öfver det af särskilda komiterade den 24 oktober 1895 afgifna betänkande och förslag angående jernvägs-administrationen, i hvad samma betänkande och förslag anginge ökning i statsbaneförvaltningens inkomster, dels ock vid gemensamma öfverläggningar emellan kongl. styrelsens chef och ledamöter under hösten sistlidne år, beslöt kongl. styrelsen nu

1:o att ärenden angående hotell- och restaurationsväsendet vid statens jernvägar äfvensom rörande försäljning å stations platformer af matvaror, cigarrer, tidningar m. m. skulle inom styrelsen föredragas af öfverdirektören för byråafdelningen efter gemensam beredning i vederbörande fall med öfverdirektörerna för ban- eller trafikafdelningarne;

2:o att uppsäga de angående hotell- och restaurationer vid Nässjö, Alfvesta, Malmö, Katrineholm, Hallsberg, Charlottenberg, Stockholms Central, Upsala, Storlien, Mellansel, Vännäs, Jörn och Gellivare upprättade kontrakt att upphöra att gälla den 1 nästkommande oktober;

3:o att, enär det rörande restaurationen i Gnesta nu gällande kontrakt blifvit af kongl. styrelsen uppsagdt till upphörande den 1 nästkommande april, t. f. intendenten vid första trafikdistriktet skulle anmodas att i allmänna tidningarna införa tillkännagifvande derom, att anbud å öfvertagande af restaurationsrörelsen vid nämnda station kunde till intendentsexpeditionen ingifvas intill den 30 i denna månad klockan XII på dagen; samt

4:o att nu gällande ordningsregler för utöfvande af restaurationsrörelse vid statens jernvägar skulle underkastas revision i syfte af inskränkning i utskänkningen; och skulle för uppgörande af förslag i ämnet öfverdirektören för byråafdelningen ega att till sammanträde härstädes inkalla samtliga t. f. intendent, med undantag af t. f. intendenten vid bandelen Vännäs—Luleå—Gellivare.

Rätteligen utdraget; betygar

Ex officio

L. H. Gyllenhaal.

Bil. B.

Afskrift af afskrift.

Till Restauratören Herr Aug. Finlöf, Gnesta.

Sedan det med Eder den 25 september 1895 upprättade kontraktet om bedrivande af restaurationsrörelse vid Gnesta station blifvit uppsagdt till den 1 april 1897, hafven I genom skrifvelse den 24 sistlidne augusti hos kongl. jernvägsstyrelsen anhållit att mot den förhöjda hyra kongl. styrelsen anser skälig med tillämpning af hittills följda serveringssättet få kontraktet förnyadt efter nämnda tid.

Som kongl. styrelsen är betänkt på att vidtaga ändring i nu gällande föreskrifter för restaurationsrörelsen vid statens jernvägar och dervid bland annat bestämma serveringstiden uteslutande med hänsyn till jernvägsresandenas betjenande, och sådan föreskrift, som kommer att medföra en väsentlig inskränkning af serveringstiden möjligen kan inverka på edert beslut i fråga om förenämnda rörelses fortsatta bedrivande, har kongl. styrelsen ansett sig böra före frågans vidare handläggning meddela Eder denna sin afsigt för att bereda Eder tillfälle hit underrätta, huruvida eder ansökan det oaktadt i oförändradt skick vidhålles.

Stockholm den 9 december 1896.

Rudolf Cronstedt.

C. F. Sundberg.

Vidimeras ex officio:

R. F. Petre.

Bil. C.

Utdrag ur 1893 års jernvägskomité's betänkande II a sid. 122:

Vid behandlingen af frågan om ökning i statsbaneförvaltningens inkomster har komitén till sist fäst sin uppmärksamhet vid den omständighet, att de hyresbelopp, hvilka för närvarande betalas för sådana hotell- och restaurationslokaler vid statsbanorna, hvilka egas af dessa

senare, i vissa fall äro väl låga, särskildt i förhållande till hyresbeloppen vid de med dem jemförliga jernvägshotell och restaurationer, som tillhöra enskilda personer, samt i betraktande af kostnaderna för lokalernas underhåll. Komitén, som visserligen anser, att denna fråga icke bör betraktas uteslutande ur ekonomisk synpunkt, utan att man bör fästa afseende vid vigten af, att allmänheten blir väl och billigt betjnad, har emellertid, med hänsyn till hvad nyss anmärktes, funnit sig böra ifrågasätta, att en revision af gällande kontrakt i detta hänseende må företagas.